

чення має те, як саме здійснюється цей вплив в умовах навчання. Сутність навчального впливу та його характеристики значною мірою залежать від особливостей підсистеми, яка керує, і підсистеми, якою керують.

Функціональний компонент компетентності саморозвитку спрямовує студента на оволодіння методами саморозвитку майбутнього лікаря, що актуалізує необхідність формування таких умінь: самодіагностика, взаємодіагностика, програмування, проектування та самореалізація в індивідуальній, соціальній і професійній сферах.

Як зазначають учені, зміст професійної компетентності педагогічних працівників визначається їхньою кваліфікаційною характеристикою. Це повна нормативна модель педагогічної компетентності, що відображає науково обґрунтований комплекс їхніх професійних знань, умінь і навичок, який охоплює:

- забезпечення результативності та якості своєї роботи;
- гармонізацію науково-наочних і світоглядно-методологічних, дидактичних і психологічних знань;
- уміння організувати навчально-виховний процес як педагогічну взаємодію, спрямовану на розвиток особистості студентів;
- готовність до творчого пошуку, саморозвитку, засвоєння і впровадження нових інформаційних технологій;
- високі моральні якості, фізичний і психологічний стан здоров'я, що дають можливість виконувати службові обов'язки.

Отже, в новій освітній парадигмі викладач більше виступає не як основний і найбільш компетентний носій знань і контролюючий суб'єкт пізнання, а як організатор самостійної активної пізнавальної діяльності студентів, їх компетентний консультант.

Список використаної літератури

1. Самостійна робота студентів як невід'ємна складова в організації навчального процесу з медичної біології / М. Г. Кравчук, В. М. Грінкевич, О. І. Ільченко [та ін.] // Формування сучасної концепції викладання природничих дисциплін у медичних освітніх закладах: конф. – Харків, 2010. – С. 17-18.
2. Александрук Д.П. Перший досвід впровадження Болонського процесу/ Д.П. Александрук, В.В. Капечук, М.М. Островський// Перші результати та перспективи реформування системи медичної освіти в Україні: тези доп. навч.-метод. конф. ЗМАПО, 1 – 2 черв. 2006 р. - Запоріжжя, 2006.- С. 8 - 10.
3. Система управління якістю медичної освіти в Україні: монографія / [І.Є. Булах, О.П. Волосовець, Ю.В. Вороненко та ін.]. – Донецьк: АРТ-ПРЕС, 2003. - 212 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ КЛІНІЧНОГО ЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ НА ПРОФІЛЬНІЙ КАФЕДРІ ФАКУЛЬТЕТУ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Потяженко М.М., Соколюк Н.Л., Люлька Н.О., Кітура О.Є., Насстрога Т.В.

ВДНЗ України «Українська медична стоматологічна академія»

Представлені дані про використання традиційних і нетрадиційних форм викладання лекційного матеріалу, особливості інтерактивних лекцій на етапі післядипломної освіти.

Ключові слова: лекція, лекція-конференція, презентація.

Лекція як форма навчання відома з часів Стародавніх Греції та Риму, коли основною формою навчання було читання книг. Термін "лекція" веде походження від латинського "lectio", що у перекладі означає читання, а похідне "lector" – читець. З часом методика викладання лекції переходить у словесне викладання узагальнюючого матеріалу з певного розділу чи теми з використанням методів наочності. На сучасному етапі лекційний курс з певної дисципліни створює фундаментальну базу знань з даної дисципліни та виступає як організаційна форма навчання, тобто як спосіб інтерактивної взаємодії викладача і слухачів.

Виділяють кілька видів традиційних лекцій.

Вступна лекція. Дає можливість виробити первинну мотивацію, коли кожен слухач (курсант, інтерн) може дати собі відповіді на питання: "Чому мені важливо знати цю навчальну дисципліну? Яким чином вона мені знадобиться і тепер, і в майбутньому?".

Також відомі **інформаційна лекція, оглядова лекція, заключна (підсумкова) лекція** та ін.

Поряд із традиційним викладанням лекційного матеріалу все ширше використовують нетрадиційні методи, нетрадиційні (інноваційні) лекції.

Проблемна лекція – це апробація багатоваріантних підходів до вирішення представленої проблеми. Вона активізує особистий пошук слухачів, пошукову та дослідну діяльність. На перших етапах у групах із високим рівнем пізнавальної діяльності викладач може побудувати лекцію таким чином, що сам ставить проблему і демонструє можливі шляхи її вирішення.

Лекція-брейнстормінг ("мозкова атака").

Оскільки на лекціях присутні кілька груп, створюються команди, які за певний час мають надати свій варіант вирішення проблеми. Викладач слідкує не тільки за правильністю відповіді, а й за аргументацією, а в разі необхідності – сам дає розгорнутий коментар, який фіксується в конспектах.

Лекція із заздалегідь запланованими помилками. На підготовчому етапі в тексті лекції закладається певна кількість помилок змістового, фактологічного, методичного характеру. На початку лекції викладач попереджає аудиторію, що в даному тексті є певна кількість помилок. Під час лекції або підготовки до семінару слухачі знаходять ці помилки, кваліфікують їх, надають правильні відповіді. Така лекція виконує стимулюючу, контрольну та діагностичну функції.

Лекція-конференція. Проводиться за схемою наукових конференцій. Складається із заздалегідь поставленої проблеми і системи доповідей (до 10 хвилин) з кожного питання, що висвітлює проблему. При цьому виступ готу-

ється як логічно закінчений текст, який є результатом самостійної роботи слухача. Функція викладача полягає в керуванні підготовкою таких доповідей до лекції. Під час лекції викладач може дещо узагальнити матеріал, допомогти "лектору-початківцю" з числа студентів, якщо йому не зовсім вдається відповісти на запитання аудиторії. Такий вид лекцій, з одного боку, значно підвищує роль самопідготовки, з іншого, дозволяє виявляти резерви науково-педагогічних кадрів.

Лекція прес-конференція – на початку заняття студенти мають задавати викладачу запитання в письмовій формі, які викладач протягом кількох хвилин аналізує і дає змістовні відповіді, що мають бути сформовані у зв'язний текст. Знову ж таки, при достатньо високому рівні підготовленості аудиторії висвітлення питань може відбуватися за участі найсильніших студентів, які займають місце поруч із викладачем.

Лекція-бесіда. Окрім запитань слухачів, вона допускає викладення ними своєї точки зору з того чи іншого питання. На такому занятті викладач і сам повинен ставити запитання студентам, щоб почути їхні висловлювання, викладення їхньої позиції. Так створюється підґрунтя для обміну думками, для бесіди. Методична специфіка лекції-бесіди полягає в тому, що викладач виступає і в ролі інформатора, і в ролі співбесідника, який уміло направляє хід діалогу зустрічними запитаннями.

Лекція-бесіда може перетворитись у **лекцію-диспут**, коли викладач ставить запитання, відповідь на які веде до зіткнення думок і, відповідно, до пошуку аргументів, до поглибленого аналізу проблем, що розглядаються. У кінці лекції учасники дискусії мають прийти до кінцевого результату, до істини.

Відеолекція. Допомагає розвитку наочно-образного мислення студентів. Викладач здійснює підбір необхідних відеоматеріалів із теми, що вивчається. Перед початком огляду студентам доводиться цільова установка, в ході огляду відеоматеріалів викладач коментує події, що відбуваються на екрані.

Лекція-візуалізація. Становить собою передачу усної інформації, перетвореної у візуальну форму технічними засобами навчання. Використання електронних презентацій дозволяє значно підвищити інформативність та ефективність лекції, оскільки переважна більшість слухачів (до 90%) отримує і запам'ятовує подану інформацію через канал «око-мозок». Викладач широко використовує такі форми наочності, які самі виступають носіями змістової інформації (слайди, плівки, планшети, креслення, малюнки, схеми і т.ін.). Для цього виду занять характерне широке використання так званих "опорних сигналів", коли вся інформація кодується у вигляді певних символів, знаків, а потім викладач коментує їх функціональні й системні взаємозв'язки.

Лекція-екскурсія. Досить нетрадиційний вид лекції, оскільки проводиться не у звичній для всіх аудиторії, а передбачає виїзд за межі навчального закладу. Сама обстановка стає своєрідною наочністю, яку неможливо відтворити в умовах навчального закладу.

Коллектив кафедри внутрішніх хвороб і медицини невідкладних станів із 2015 року широко застосовує такі види лекцій: лекція-конференція, лекція-бесіда, лекція-дискусія та відеолекція. Усі перераховані вище види та форми можуть бути застосовані в ході однієї клінічної лекції. Наприклад, група лікарів-інтернів чи лікарів-курсантів готує клінічний розбір хворого, якого вони курують за темою лекції, з елементами мультимедійної презентації з використанням отриманих лабораторно-інструментальних даних при обстеженні, їх аналізом та трактовкою; обґрунтуванням призначеного цьому хворому етіопатогенетичного лікування. Під час викладення матеріалу інші слухачі – учасники лекційного процесу – можуть ставити уточнюючі запитання, на які дають відповіді лектори. При виникненні певних труднощів на поставлені запитання відповідь дає викладач, під керівництвом якого готувався клінічний і теоретичний матеріал для викладення лекції. Потім подається сучасний теоретичний матеріал у вигляді мультимедійного супроводу з даної проблеми з обов'язковими посиланнями на літературні джерела та аналізом правильності діагностично-лікувального алгоритму в продемонстрованого хворого. Далі подається матеріал за затвердженими стандартами (протоколами) діагностики та лікування певної нозологічної форми. У кінці лекції викладач узагальнює висвітлений матеріал.

Отже, використання на клінічних кафедрах факультету післядипломної освіти інноваційних нетрадиційних лекцій, інтерактивних зокрема, на нашу думку, є доцільним і продуктивним. Разом із тим слід пам'ятати, що викладення лекційного матеріалу потребує ґрунтовної та фундаментальної підготовки до лекції всіх учасників педагогічного процесу.

Список використаної літератури

1. Бухарова Г.Д. Мультимедиа-технологии: происхождение, сущность, использование в учебном процессе / Г.Д. Бухарова, Д.А. Стариков // Педагогический журнал Башкортостана. – 2009. – Т. 23, № 4. – С. 51 –58.
2. Гузеев В.В. Методы и организационные формы обучения /В.В. Гузеев. – М.,2001. -128 с.
3. Морозов В. Впровадження новітніх технологій в сучасній педагогічний дискус /В.Морозов// Вища освіта України. - 2013.- №2. - С.54-58.
4. Осин А. В. Мультимедиа в образовании: контекст информатизации / А. В. Осин. – М.: Издательский сервис, 2004. – 320 с.
5. Паськов Д. В. Интерактивні технології навчання. Організаційно-методичні аспекти / Д. В. Паськов. – Донецьк: ДІПО ІПП, 2006. – 101 с.
6. Тимофеева А.А. Компьютерные технологии в обучении студента и врача /А.А. Тимофеева //Современная стоматология.- 2008. - №3. – С. 188 -189.